

Sayın Bakanım,

Değerli Katılımcılar,

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlarım.

Sizlerle birlikte burada bu önemli toplantıda bulunmaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim

Değerli misafirler...

Son yıllarda yükseköğretimde, küresel ölçekte ve ülkemizde, çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bilindiği üzere Cumhuriyet döneminde, 1933 yılında İstanbul Darülfünunu İstanbul Üniversitesine dönüştürülerek ilk üniversite kurulmuştur. 1933'den 2003 yılına kadar 70 yıl içinde, 77 üniversite kuruldu. 2003'de 77 olan üniversite sayısı 2015'de 185'e ulaşmıştır.

Son 12 yıl göz önüne alındığında, ülkemizde 2003'de 1 milyon 900 bin olan öğrenci sayısı üç kat artmıştır. Yine bu dönemde öğretim elemanı sayısı iki kat artmış, brüt okullaşma oranı ise yüzde 80'e ulaşarak üç kat artmıştır. Böylece Yükseköğretimimiz, "Kitleleşme Sonrası" veya "Üniversal Aşamaya" ulaşmıştır. Bu oranla Türkiye Avrupa'nın birçok ülkesini geride bırakmıştır. Büyük ve kompleks bir yükseköğretim sistemine sahibiz. Türk yükseköğretim tarihini yazacak olan gelecek çağın tarihçileri, 2003-2015 yılları arasındaki dönemi yükseköğretim tarihimizin olağanüstü başarılı sıçrama yılları olarak nitelendireceklerdir. Bununla birlikte, yüksek öğretimdeki bu büyüme, etik ve kalite başta olmak üzere birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Bu değişim, yükseköğretim ile ilgili karar alıcıların dışında da fikir üretmesi, tekliflerde bulunulması, yol gösterici eleştiriler yapılmasını lüzumlu kılmaktadır. Bunların hepsi memnuniyetle kabulümüzdür. Bundan dolayı bu ve benzeri toplantıları önemsiyoruz.

Türkiye’de en çok üzerinde durulan ve önemine dikkat çekilen konulardan biri yükseköğretimde “*kalite*” meselesidir. Peşinen söyleyelim: Yükseköğretimde kalite konusunda sorumluluğu paylaştıran yeni bir kurguya ihtiyacımız vardır. Yükseköğretim Kurulu aslında kalite güvence sisteminin birçok işlevini sürdürmeye çalışmaktadır. Ancak bugün gelinen noktada; mevcut sistem ile entegre olan, kalite değerlendirme sonuçları ile yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu desteklerinin ilişkilendirilmesini sağlayan bir sisteme ve sonuçlarının kamu ile paylaşıldığı yeni bir yapıya, oluşuma ihtiyaç vardır. Günümüzde çeşitli saiklerle bütünüyle bağımsız kalite kurumundan söz edilmektedir. Kalite değerlendirmesi süreçleri, nihai noktada aldıkları kararlar da dahil, elbette bağımsız olmalıdır. Kalite güvence sisteminin kurulması, süreçlerinin tanımlanması, denetlenmesi ve kalite sonuçlarının kamu destekleri ile ilişkilendirilmesi ve kamu adına kalite güvence sisteminin akredite edilmesi gibi fonksiyonları yapacak, veya bir başka ifade ile YÖK’ün almış olduğu kararları da bir ölçüde değerlendirecek, çıktı kontrolü yapacak bir kuruma ihtiyacımız olduğunu başkan olarak atandığımız günden itibaren sürekli tekrarlıyorum. Bu fonksiyonu ya YÖK üstlenecek veya ikinci bir kurumun kurulması gerekecektir.

Malumunuz, Yükseköğretim Kuruluna Anayasa tarafından “yükseköğretimi planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek” görevleri verilmiştir, bu aynı zamanda YÖK’ün devredilmesi veya bir başka kurumsal yapı tarafından paylaşılması mümkün olmayan yetkileridir. Fakat diğer taraftan şu gerçek de var: Günümüzde YÖK başlangıç kriterlerini koyuyor, kendi aldığı kararların kalite ilişkili değerlendirilmesini yine kendisi yapıyor. Bu durum içinde bulunduğumuz şartlar dahilinde ilanihaye sürdürülemez. Bunun için biz istiyoruz ki çıktı kontrolünü yapan, bizimle ilişkili ama paydaşların, yani alakadarların yer aldığı bir kurul oluşturalım. Aslında bu sorunun çözümü iki yolla mümkündür. İlki anayasa normunda düzenlemeler yapmak. Diğeri de uygulamalar ile bunu gerçekleştirmek. Söyledik yine söyleyeceğiz. Yapılması gerekenler için yasal değişiklikleri bekleme, yasalardan şikayet etme üslubumuz ve usulümüz değildir. Dolayısıyla bu konuda ikinci yolu benimseyerek adım atmak istiyoruz. Üniversitelerin hem kurumsal yapıları hem de programlarını

değerlendirecek, yasalar gereği YÖK ile ilişkili, ama ona bağlı olmayan bir “Kalite Kurulu”nun oluşturulması için belirlediğimiz iş takvimine göre gereken adımları inşallah yakında atacağız. Yükseköğretim alanında onlarca yıldır beklenen bu zor o denli de önemli çıktı kalitesini ölçme yolunda ilk adımı atmak ve ilerlemek istiyoruz. Bunu gerçekleştirdiğimizde karar alma mekanizmalarımız daha sıhhatli çalışacak.

Değerli misafirler...

Yükseköğretimde kalitenin ne olduğu, sistem içinde nerede konumlandırılacağı, nasıl kurgulanacağı, nasıl çalışacağı ve değerlendirme sonuçlarının sistemi nasıl etkileyeceği konuları üzerinde, yükseköğretim camiası ve paydaşlar tarafından mutabakata varılmış, karar mercilerini tatmin eder düzeyde açık ve seçik görüşler ortaya konulmalıdır. Kalite kaygısı herkes tarafından dile getirilmekte ve savunulmaktadır. Ancak, kalite söyleminin bazen yükseköğretimdeki genişlemeye/gelişmelere karşı duruşun gerekçesi olarak da kullanılması mümkündür. Bunun yükseköğretim tarihimizde örnekleri vardır. 1955’de İzmir’de Ege Üniversitesinin kuruluşuna kalite gerekçesiyle karşı çıkmıştır. YÖK kurulduktan sonraki genişleme çabaları da kalite gerekçesiyle engellenmeye çalışılmıştır.

Kalitenin ölçülmesinden söz edilir. Kalite (quality) keyfiyettir. Kemiyyet (quantity) değildir. Kalitenin ölçüye gelmeyen yanları da vardır. Konuya ilişkin literatürde “*kalite standartlarından*” söz edilir. Oysa standart belirlenir belirlenmez sistem statikleşir; sabitlenir. Halbuki üniversite doğası, ontosu itibarıyla, dinamik bir yapıdır. Buradan hareketle yükseköğretimde kalite sistemi Kaizen ilkesine benzer tarzda kurgulanmalı ve yürütülmelidir. Bu ilke: Küçük adımlarla sürekli iyileştirme sürecidir (continuously incremental development). Biz bunu kendi kültürümüzden aldığımız çok daha derin bir tarihi sürece sahip bir kavramla sürekli tekrarlıyoruz, “tedricilik”.

Kalite güvencesi ve kalitenin geliştirilmesi felsefi olarak farklı kalite paradigmalarına dayanır. Hesap verebilirlik yükseköğretimde kalite güvencesinin arkasındaki temel itici güç olduğundan, kalite güvence süreçlerinin başta gelen görevi

kaliteyi izlemek ve korumaktır. “Kalite Geliştirme” ise öğrenme imkanlarının kalitesini geliştirmek için kurumsal düzeyde bilinçli adımlar atma sürecidir. Son yıllarda dünyada yükseköğretimde kalite güvencesi yerine hesap verebilirlik, kalitenin geliştirilmesi, zenginleştirilmesi süreçlerine doğru geçişlerin olduğu da görülmektedir.

Yükseköğretim alanında, alınan ve uygulanan kararların daima ve kaçınılmaz olarak amaçlanmayan sonuçları vardır. Bütünüyle iyi veya olumsuz sonuçlar doğacak diye bir beklenti yanlıştır. Dolayısıyla yükseköğretimde kalite geliştirme sistemi; sorun çözmeye elverişli, kendini dönüştürebilen, rasyonel bir zemine oturan, uluslararası ölçek ve ölçülerle tanımlanan performansını (verimlilik ve etkinlik parametrelerine dayalı olarak) yükselten, sürdürülebilir bir yapıda tasarlanmalı, kurulmalı ve yürütülmelidir.

Sayın misafirler...

Burada yeri gelmişken, arkamızda bıraktığımız beş ay içinde kalite çitasını yükseltme bağlamındaki icraatlarımızın bazılarını da değinmek isterim: Lisansüstü eğitim kriterlerini yükselttik. Tıp ve hukuk programlarına sınav başarısına göre sınırlama getirdik. Doçentlik sınavlarına dair düzenlemeler yaptık, yurtdışından alınan doçentlik ve profesörlük unvanlarına ilişkin düzenlemeler yaptık. Temel bilimlere ilişkin bir dizi karar aldık ve bunları çok yakında kamuoyu ile paylaşacağız. Üniversiteye girişte bilinçli tercih dönemini başlattık; bu yıl ilk defa öğrencilerimiz girecekleri lisans programlarında kaç öğretim üyesi olacağını tercih kılavuzunda görecekler. Bir sonraki sınav öncesinde de öğrencilerimize yükseköğretim kurumlarının çıktılarını dair çok daha geniş bir veri sunumu yapılacaktır. Üniversite sanayii işbirliği daimi komisyonu kurduk ve bu komisyon önümüzdeki günlerde faaliyetlerine başlayacaktır. Tıp, hukuk, mühendislik, mimarlık gibi fakülte dekanları ile toplantılar başlattık ve eğitim öğretim kalitesini nasıl yukarı çekebiliriz, sorusunun cevabını dekanlarımızla birlikte aramaya başladık. Yakında bu yolda yeni adımlar atacağız, programımız var ve programımıza uygun gidiyoruz. İyi bir ekibimiz var. İş öğrenmeye çalışmıyoruz, iş yapmaya çalışıyoruz.

Sayın misafirler...

Bir başka noktaya daha dikkat çekmek istiyoruz. Yükseköğretimde değişiklikler yapılması gündeme geldiğinde hemen bakışlarımızı dışarıya yöneltiyoruz. Kanaatimizce eğitim öğretim konusunda başka ülkelerin modellerinden sınırsız bir şekilde yararlanmalı, ama olduğu gibi aktarma yoluna gidilmemelidir. Her ülkenin birbirinden az veya çok farklı sistemi, sosyolojik ve kültürel yapısı ve değer dünyası vardır. Üç asra yakın bir zamandır ülkemizin eğitim tarihinde etkin olan, belirleyici olan maalesef “taklit”tir. Önce eskinin taklidi. Daha sonra da yeninin taklidi. Yeninin taklidi; Fransa, Almanya ve son olarak Amerika yükseköğretimlerinin taklidi. Ve bunun sonucu bilgi toplumu kavramında da gördüğümüz gibi bilginin kutsallığının dışlandığı, bilginin ticarileşmesini bilginin biricik fonksiyonu, hatta erdemi olarak kabul eden ve ettiren anlayışın taklidi...

Değerli misafirler...

Yükseköğretimimizden bahsederken artık kendi gerçeğimize dokunmak, entelektüel ve akademik gücümüzü devreye sokmak durumundayız. Üniversite tarihimiz çok eskilere uzanmamaktadır, fakat bu yükseköğretim tarihimizin derinliğinden sarfınazar etmemizi icab ettirmez. Kendi başarı ve başarısızlıklarımızı da objektif olarak değerlendirebilme olgunluğuna ulaştığımızı, bunlardan yeni bir kurgu yapabilecek düzeye ulaştığımızı düşünüyoruz. Fakat burada önemli bir nokta var: Üniversite eğitimi, müstakil bir süreç değildir. Bir ülkenin eğitim öğretimdeki diğer süreçleriyle doğrudan ilişkili, bu silsilenin bir halkasıdır. Dolayısıyla ülkenin eğitim ve öğretiminin genel durumundan ayrı olarak değerlendirilmesi, yönetilmesi ve eleştirilmesi mümkün değildir. İyi bir lise eğitimi yükseköğretimin niteliğine doğrudan olumlu istikamette tesir eder, elbet aksi durumun da yükseköğretime yıkıcı etkileri vardır. Üst düzey bir lise eğitimi, aynı düzeyde bir yükseköğretim ile ancak hedefine ulaşır. Aynı şekilde keyfiyeti, niteliği düşük bir lise eğitimi olduğu yerde de başarılı bir yükseköğretimden bahsedilemez. Zira üniversite cümle kurmanın, dört işlemin veya yabancı dilin öğretildiği bir mekan değildir. Eğitim öğretimin kompartımanlara

bölünmeden bir bütün halinde değerlendirilip Türkiye'nin bu konudaki hedeflerinin ortaya konması ve Bakanlıkların ve YÖK gibi kurumların buna göre hareket etmeleri gerekmektedir.

Sayın misafirler...

Bugünkü toplantının konuları arasında olduğu için üniversiteye giriş sistemine dair de görüşlerimizi özetlemek istiyorum. Üniversite giriş sistemi çok büyük bir kitleyi etkilemektedir. Merkezi yerleştirme ve mevcut üniversiteye giriş sistemi bazı eleştirilere rağmen toplumun büyük kesimince adil bir düzenek olarak görülmektedir. Anadolu bozkırlarından bir fakir çocuk en başarılı üniversitelerimize girebiliyor ve başarılı bir yurttaş olarak ileri mevkilerde ülkemize hizmet ediyorsa bunda merkezi sistemin rolü inkar edilemez. Yakın dönemde kurgulanan mevcut sistem mezunlarını yeni vermiştir. Yükseköğretimin düzenlenmesi ve yönetilmesinden sorumlu olan Yükseköğretim Kurulu, kanundan aldığı yetki ile giriş sisteminde değişikliklere gidecek ise, bu değişikliklerin bilimsel gerekçelerini de ortaya koymak zorundadır. Bu aynı zamanda topluma karşı da sorumluluğudur.

Sayın misafirler...

Eğitim öğretimdeki büyük değişikliklerin, yetki meselesi olarak değerlendirilmeden, bilimsel bir zeminde çoğunluk görüşleri ile değil büyük mutabakatlar ile yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Üniversiteye giriş sistemi de dahil eğitim öğretimde, mevcudun bilimsel bir analizi yapılmadan daha iyi olabilir düşüncesi ile sistem değişikliklerine gitmenin sakıncalı olduğunu düşünüyoruz. Bununla birlikte mevcut sistemin bir değerlendirme çalışmasının yapılma vaktinin geldiğini de kabul ediyoruz. Önceki yıllarda Yükseköğretim Kurulu olarak; başta Milli Eğitim Bakanlığımız ve üniversitelerimiz olmak üzere, alakadarların dahil olduğu hatta öğrenci tercihlerinin de yer bulduğu çok geniş bir katılım ile ve uzun süren bir süreçte bugün uygulanan sistemi kurgulamış idik. Geçtiğimiz beş yılda eğitim bilimcilerin bu sistemin özüne yönelik eleştirilerinin pek bulunmadığını, eleştirilerin sınav sonuçları üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Bununla birlikte; sistemin köklü bir değişikliğe gitmeden

daha yalın hale getirilmesinin mümkün, belki de yararlı olacağı düşünülebilir. Fakat bu konuda bazı beklentilere ve ortaya saçılan bazı fikirlere baktığımızda bunlar arasında daha önce üniversite öğrencisini seçsin, öğrenci üniversite öğrencisini seçsin gibi kulağa hoş gelen fakat daha önce denenmiş ve fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti zedelediği için eleştirilen ve terkedilen önerilerin bulunduğunu da görüyoruz.

Hulâsa, biz bu sene sınav öncesi üniversiteye giriş sistemi ile ilgili herhangi bir açıklama yapmanın çok yanlış olacağını düşündük ve bir açıklama yapmamaya özen gösteriyoruz. Ama bu tutumumuz, Yükseköğretim Kurulu olarak bu konuyu çalışmadığımız anlamına gelmemeli. Bu günlerde YGS sınavlarında fen bilimlerinde bir milyon kişinin müfredattan çıkan soruların bulunduğu sayfaları çevirmemesinin kök nedenlerini ortaya koyacak bir bilimsel inceleme başlattığımızı burada söylemek isterim. Bu çalışma ve sonuç raporu belki giriş sistemini lise eğitimiyle birlikte tekrar düşünmemizi gerektirebilir.

Değerli misafirler...

Sizlerle bugünkü toplantının gündemine dair bazı görüşlerimi paylaştım, dinlediğiniz için teşekkür ederim. Toplantının yararlı sonuçlar doğuracağına inanarak tekrar hepinizi selamlarım...

Hürmetlerimle...